

Poliisin ja lastensuojelun välisen yhteistyön kehittämiskohteet Espoossa

Ronnie Holmberg

05/2022

TIIVISTELMÄ

**Tekijä: Ronnie Holmberg – Poliisin ja lastensuojelun välisen yhteistyön kehittämiskohteet
Espoossa**

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Kokonaan julkinen

Ohjaaja: Ilkka Lukkari & Juha Peltonen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Espoossa tapahtuvan poliisin ja lastensuojelun välisen yhteistyön kehittämiskohteita. Toteutus on tapahtunut toimittamalla erikseen valituille kahdelle poliisimiehelle, sekä kahdelle lastensuojelussa työskentelevälle sosiaalityöntekijälle kysely, jonka avulla on pyritty selvittämään mitä käytännön työtä tekevät haluaisivat yhteistyössä kehittää. Tarkoituksena ei ole ollut viedä kyselyn antamia tuloksia eteenpäin tarkastelun kohteena oleville organisaatioille, vaan tulokset jäävät tämän opinnäytetyön kirjoittajan omaan tietoon.

Työn teoreettinen viitekehys tarkastelee organisaatioiden keskinäistä toimintaa lainsäädännön kautta, lisäksi tarkasteltiin poliisin toimintaa lastensuojelun suuntaan Poliisihallituksen antamien ohjeiden ja määräysten kautta. Lisäksi käytettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, sekä joitain verkkolähteitä.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena, määrällisenä tutkimuksena. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena kahdelle Espoon pääpoliisiasemalla työskentelevälle poliisimiehelle, sekä kahdelle Espoon sosiaalitoimessa työskentelevälle lastensuojelutyöntekijälle. Tutkimuksessa kartoitettiin vastaajan toimenkuvaa ja alalla tehdyn työuran pituuden kysymisen jälkeen suljetuilla kysymyksillä yhteistyön laatua, tapahtumankulkua sekä kehittämiskohteita.

Opinnäytteessä käytetään lastensuojeluviranomaisesta sekä lastensuojelu-, että sosiaaliviranomaisen – nimityksiä. Kummallakin nimikkeellä tarkoitetaan työssä samaa viranomaista. Poliisista käytetään ainoastaan poliisi – nimikettä.

Sivumäärä: 36

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2022

Avainsanat: Poliisi, lastensuojelu, yhteistyö, kehittäminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Mitä on poliisin ja lastensuojelun välinen yhteistyö?	5
1.2 Aiheen valinta ja rajaus	5
2 Työn tavoite ja toteutus	6
2.1 Työn tavoitteet	6
2.2 Toteutus	7
3 Teoreettinen viitekehys	7
3.1 Poliisin toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä	8
3.1.1 Poliisilaki	8
3.1.2 Esitutkintalaki	9
3.1.3 Pakkokeinolaki	10
3.1.4 Hallintolaki	10
3.2 Lastensuojelun toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä	11
3.2.1 Lastensuojelulaki yleisellä tasolla	11
3.2.2 Muiden toimijoiden ilmoitusvelvollisuus lastensuojelulle	12
3.3 Poliisihallinnon sisäiset toimintaa ohjaavat säädökset	13
3.3.1 Määräys liittyen lastensuojelulain mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen	13
3.3.2 Lapsen kohtaaminen poliisityössä	14
3.3.3 Poliisin operatiivinen virka-aputoiminta	16
4 KIRJALLISUUSKATSAUS	17
4.1 Viranomaisyhteistyö lapsen näkökulmasta	17
4.2 Lapsi rikoksen uhrina	18
4.3 Lapsi rikosentekijänä	19
4.4 Ankkurimallin mukainen toiminta	20
4.5 Ennalta estävä toiminta	21
5 TILASTOKATSAUS	21
5.1 Alle 18-vuotiaiden tekemät rikokset vuosina 2008–2020	22
5.2 Alle 18-vuotiaat asianomistajat vuosina 2008–2020	23

5.3 0–17 vuotiaista vuosina 2008–2020 tehdyt lastensuojeluilmoitukset.....	23
6 tutkimus	25
6.1 Kyselytutkimus	25
6.2 Tutkimuslupa ja kyselylomake	25
6.3 Kyselyn kohderyhmä	25
6.4 Kyselylomakkeen jakaminen ja hävittäminen.....	26
7 Kyselyn toteuttaminen.....	26
7.1 Vastaajien taustaa	26
7.2 Varsinaiset tutkimuskysymykset	27
7.3 Tyypillinen yhteistyötä edellyttävä tehtävä	27
7.4 Mikä yhteistyössä toimii hyvin.....	28
7.5 Mitä yhteistyössä pitäisi kehittää.....	29
7.6 Avoimia kommentteja	30
8 Tulosten analysointi	31
8.1 Vastauksista	31
8.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia.....	31
9 LOPPUPOHDINTAA.....	32
9.1 Kirjoittajan omaa pohdintaa	32
9.2 Koronapandemian vaikutukset poliisin ja lastensuojelun työhön.....	33
9.3 Mahdollisen jatkotutkimuksen tekeminen.....	34
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

1.1 Mitä on poliisin ja lastensuojelun välinen yhteistyö?

Tämä on kysymys, johon pyrin opinnäytetyöni teoriaosuudessa antamaan vastauksen. Sekä poliisi, että lastensuojelu toimivat omaa toimintaansa ohjaavan lainsäädännön puitteissa, lisäksi myös virka-avusta on olemassa lainsäädäntöä. Yhteistyö on käytännössä eri organisaatioiden tavoitteiden yhteensovittamista, työskennellen kohti omien päämäärien saavuttamista samalla toisen organisaatiota tukien. Yhteistyölle on siis tavallaan määritelty laissa kohtalaisen tiukat raamit, mutta toisaalta organisaatioille on annettu myös vapauksia toteuttaa työtä omiin tapoihin sopivalla tavalla. Tosin tähän on tiukentuvan julkisuuslain myötä ilmeisesti tulossa muutos, ja tulevaisuudessa tehdään lastensuojeluilmoitukset aina sähköistä lomaketta käyttäen.

Yhteistyötä voidaan tehdä monilla tavoin, myös olematta fyysisesti samassa paikassa toisen kanssa. Espoossa poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä kuitenkin helpottaa nimenomaan se, että molemmat organisaatiot työskentelevät samassa kiinteistössä. Siitä huolimatta alkaa yhteistyö monien tapausten kohdalla joko puhelimitse tai sähköisesti tehtävien lastensuojeluilmoitusten kautta. Tietämättä miten toiminta tapahtuu muiden poliisilaitosten alueella, ainakin Länsi-Uudellamaalla, johon Espoo kuuluu, lisää jo hätäkeskus sosiaalitoimen poliisin tehtäville, joilla alkutietojen perusteella on alaikäisiä lapsia. Toistaiseksi voimassa olevan Länsi-Uusmaalaisen käytännön mukaan, toimitaan tästä eteenpäin useimmiten puhelimitse sovitun mukaisesti, aina kulloisestakin tapauksesta riippuen.

1.2 Aiheen valinta ja rajaus

Aiheen valintaan vaikuttivat oma henkilökohtainen kiinnostukseni aihetta kohtaan, sekä tutkinnan jaksolla työharjoittelussa koettu käytännön tekeminen, poliisina lastensuojelun kanssa. Ennen työharjoittelun alkua 1,5 vuotta kestäneen peruskoulutuksen aikana aihetta käsitellään kyllä opinnoissa, mutta rajallisesti käytettävissä olevasta ajasta johtuen hyvin pintapuolisesti. Opettaja-vetöisen opetuksen lisäksi oli aiheen ympärille rakennettu runsaasti itseopiskelua, lähinnä kirjalliseen aineistoon syventymisen merkeissä.

Tutkimuskysymyksen valintaan vaikutti halu tietää muiden kokemuksia yhteistyön toimivuudesta. Omien kokemusten, joita siis kertyi vain muutamia, perusteella yhteistyö toimii, vaikka lähtökohdat eri organisaatioilla ovatkin eri: poliisin toimintaan kuuluu syyllisyyskysymysten selvittäminen, ja lastensuojelun tehtävä on lapsen etujen toteutumisen valvominen. Näiden kahden tavoitteen yhteensovittaminen ei välttämättä ole aina täysin mutkatonta, joka entisestään lisäsi omaa kiinnostustani

aihetta kohtaan. Omien työelämässä saatujen kokemusten kautta en kuitenkaan ole poliisina kohdannut minkäänlaista vastakkainasettelua sosiaalitoimen kanssa.

Varmistaakseni opinnäytetyöni pysymisen ohjeistuksen mukaisessa pituudessa, rajasin tutkimuksen tekemisen ainoastaan Espoon alueella työskenteleville. Lisäksi päädyin pitämään otannan kapeana, vain neljässä henkilössä. Otannan pitämisen kapeana tein tietoisena siitä, että se johtaa väistämättä tutkimuksen luotettavuuden alenemiseen, mutta näin sen hyväksyttävänä tulosten jäädessä ainoastaan omaan käyttööni. Opinnäytetyötäni varten olen haastatellut kahta poliisina työskentelevää henkilöä, sekä kahta sosiaalityöntekijää. Päätöstä tehdessä tiedostin otannan olevan niin kapea, että laajempia päätelmiä tai kehitysehdotuksia on myöskään mahdotonta tehdä, esille nousseiden kehityskohteiden ollessa laajan ammattikunnan osalta ainoastaan neljän henkilön esittämiä. Hyväksyin tämän opinnäytteeni heikkoutena, koska tulosten pohjalta ei ole tarkoitus kehittää laajempaa kehitysprojektia.

2 TYÖN TAVOITE JA TOTEUTUS

Tässä osiossa on tarkoitus kuvata mitä työllä tavoitellaan, sekä mitä toivon työtäni lukevien siitä saavan. Lopussa kuvataan tapaa, jolla työ toteutettiin.

2.1 Työn tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, miten käytännön työtä tekevät kokevat yhteistyön, ja mitä he tahtoisivat siinä kehittää. Yhteistyön tason selvittämisen kannalta tärkeäksi nähtiin esittää myös kysymys yhteistyön hyvin toimivista osa-alueista, joten myös näitä käsitellään tutkimusosiossa. Tulosten perusteella on tarkoitus pyrkiä päättelemään keskeisiä kehityskohteita, sekä yhteistyötä ohjaavan sääntelyn selkeyttä siten, kuin se käytännön työtä tekevien silmissä näkyy.

Tätä opinnäytetyötä ei tehdä tilauksena tutkimuksen kohteena oleville organisaatioille, joten myöskään sen tulosten ei ole tarkoitus olla suoraan käytettävissä laajempaan kehitystyöhön. Opinnäytetyöni aiheita valitessa kuitenkin toivoin, että kykenisin itse hyödyntämään tutkimuksen tuloksia omassa työssäni.

Lukiessani Theseuksesta aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä, en löytänyt työtä, jossa olisi käsitelty aihetta valitsemastani näkökulmasta. Sen sijaan yhteistyöstä yleisesti on tehty runsaasti erilaisia opinnäytetöitä, eri näkökulmia painottaen. Aiemmissa töissä on tutkittu muun muassa virka-avun antamisen laatua, toimivaltasäännöksiä sitä antaessa sekä lapsen edun arvioimista poliisin tehtävillä. Ajatuksena tätä opinnäytettä tehdessä on, että sen pohjalta voisi tulevaisuudessa joko tutkia aihetta laajemmalla otannalla, tai tehdä tutkimuksen jopa suoraan organisaatioille, sen käyttämiseksi konkreettiseen kehitystyöhön.

2.2 Toteutus

Tämän opinnäytetyön toteutustavaksi valikoitui kvantitatiivinen, määrällinen tutkimus, joka on toteutettu kyselytutkimuksena. Tutkimustavan tarkoituksena on valikoidulle joukolle tehtävän kyselyn perusteella tehdä vastauksista yleistettäviä johtopäätöksiä kohderyhmän ajatuksista (Kananen 2015, 200).

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyllä kyselytutkimuksella pyrittiin selvittämään Espoossa työskentelevien poliisien ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksia keskinäisestä yhteistyöstä, sekä keskeisiä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Kysely suoritettiin sähköpostikyselynä, etukäteen sovituille kohdehenkilöille. Kyselyyn vastaajille kerrottiin jo halukkuutta tiedustellessa, että vastauksia tullaan opinnäytteessä käsittelemään anonymisti, kertoen ainoastaan mistä organisaatiosta vastaaja on. Vastaajien pitämällä anonymiminä pyrittiin antamaan heille vapaus antaa myös kritiikkiä, mikäli näkevät siihen aihetta. Negatiivisten asioiden ääneen sanominen saattaa joistakin tuntua hankalalta, jos sen joutuu tekemään omalla nimellään, ja omat sanomiset leviävät itseltään hallitsemattomasti.

Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään varsinkin lakeja, joihin poliisin ja lastensuojelun yhteistyö perustuu. Toimintaa käsitellään sekä organisaatioiden omaa toimintaa, sekä viranomaisyhteistyötä ohjaavien lakien avulla. Lisäksi opinnäytteessä käsitellään toimintaa niin erilaisen aihetta käsittelevän kirjallisuuden, internetlähteiden kuin Poliisihallituksen poliisin toiminnan tueksi antamien ohjeiden ja määräysten avulla. Käytettäväksi valikoiduista lähteistä vastaa yksin tämän opinnäytteen kirjoittaja, kuten myös lähteistä poimittujen asioiden mahdollisesti virheellisestä tulkinasta.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä osuudessa käsitellään lakeja, säädöksiä ja ohjeistuksia joihin poliisi ja sosiaaliviranomainen toimensa perustavat. Ylimpänä toimintaa ohjaavista periaatteista on laki, joista tässä yhteydessä tärkeimpänä poliisilaki ja lastensuojelulaki, mutta myös useita muita vahvasti toimintaan vaikuttavia pykäläitä käsitellään. Tämän lisäksi eri organisaatiot antavat virkamiehilleen erilaisia ohjeita ja määräyksiä, tarkentamaan lain tarkoitusta virkatoimessa. Materiaalin rajatun saatavuuden vuoksi käsitellään tässä opinnäytetyössä ainoastaan poliisihallituksen antamia ohjeistuksia, lastensuojelun vastaavien ollessa kirjoittajan saavuttamattomissa. Lisäksi teoriaosuuden tekemisen tueksi on käytetty runsaasti erilaista aihetta käsittelevää kirjallisuutta, sekä erilaisista verkkolähteistä löytyvää aineistoa. Verkkolähteistä on haettu erityisesti valittuihin toimialoihin liittyviä tilastoja, mutta myös muuten valittuun teemaan liittyvä vapaasti saatavilla olevaa tietoa.

3.1 Poliisin toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä

Seuraavassa osiossa käsitellään poliisin toiminnan ohjaamiseen laadittua lainsäädäntöä. Lakeja ja pykälä ei ole kirjattu tähän opinnäytteeseen millään muotoa tärkeysjärjestykseen, vaan lähinnä sattumanvaraiseen järjestykseen. Lait säätävät poliisin toimenpiteistä osittain vain yleisellä tasolla, joten Poliisihallitus on antanut lukuisia ohjeita ja määräyksiä täsmentämään lain tarkoitusta. Tässä opinnäytetyössä käsitellään vain muutamaa Poliisihallituksen ohjetta, joten lakipykäliden kuvaamisen yhteydessä mahdollisesti lukijalle jäävä tulkinnanvaraisuus on hyvä tiedostaa. Todellisuudessa kuitenkin poliisin toimivaltuudet ovat hallinnossa hyvin hallussa, eikä edellä kuvatun kaltaista tulkinnanvaraa pitäisi olla.

3.1.1 Poliisilaki

Poliisilaissa säädetään poliisin tehtävistä, ja niiden hoitamisen tuomista toimivaltuuksista. Poliisilaki on poliisille ehkä jopa tärkein työkalu ohjaamaan päivittäisen työn tekemistä, ja sen hallinta on jokaiselle poliisimiehelle tärkeää.

Lain mukaan poliisin tehtäviin kuuluu rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Turvallisuuden ylläpitämiseksi poliisi toimii yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. (Poliisilaki 1:1.)

Poliisilaissa ei ole erikseen mainintaa toimintatavoista tilanteissa, joissa rikoksesta tai rikollisesta teosta epäilty on alaikäinen, tai jopa alle 15-vuotias. Näissä tilanteissa noudatettavista muoto-seikoista määrätään erikseen muun muassa esitutkintalaissa.

Poliisilakiin on poliisin toiminnan ohjaamiseksi kirjattu erilaisia periaatteita. Näitä periaatteita ovat perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate (Poliisilaki 1:2–1:5). Näiden periaatteiden on tarkoitus turvata poliisin virkatoimien kohteena olevan asemaa. Erityisesti periaatteet korostuvat muutoinkin haavoittuvassa tai heikossa asemassa olevien, kuten lasten ja nuorten, kohdalla.

Kun poliisi pyynnöstä avustaa esimerkiksi lastensuojeluviranomaista, on tällöin kyse virka-avusta. Myös toisen viranomaisen on annettava toimivaltaansa kuuluvaa virka-apu poliisille, jos poliisille kuuluvan tehtävän asianmukainen hoitaminen sitä edellyttää. (Poliisilaki 9:1–9:2.)

Poliisiammattikorkeakoulun opintojen alussa sisältyy opintoihin paljon lakitekstien opiskelua. Poliisilaki mainittiin usein tärkeänä työkaluna, jopa osittain ulkoa opeteltavana lakina. Poliisilain korostaminen jo poliisin perusopintojen yhteydessä on hyvä, jotta tulevat poliisit pystyvät jo ennen työelämään siirtymistä ymmärtämään mistä poliisille suotu valta, sekä sen tuoma vastuu kumpuavat.

Poliisilaista löytyy myös pykälät moniin poliisin toimiin, ikään kuin oikeuttavana pykälänä, järeimpänä näistä ehkä voimankäyttöön oikeuttavat pykälät. Koulutuksessa korostetaan myös erilaisia toimintaa ohjaavia periaatteita, joilla pyritään muun muassa varmistamaan poliisin toimenpiteiden vaikutuksia suhteessa tavoiteltavaan päämäärään.

3.1.2 Esitutkintalaki

Esitutkintalaissa säädetään toimintatavasta, jolla epäillyn rikoksen tutkiminen suoritetaan. Esitutkintalaissa säädetään myös muun muassa erilaisten tutkintatoimenpiteiden suorittamisesta.

Lain mukaan alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan, eli häntä ei tuomita teosta rangaistukseen (Rikoslaki 3:4). Epäilyssä alle 15-vuotiaan syyllistymisestä rikokseksi luokiteltuun tekoon ei kuitenkaan puhuta rikosepäilystä, vaan epäilystä rikolliseen tekoon syyllistymisestä (Esitutkintalaki 3:5).

Epäillyn rikollisen teon tutkinnassa selvitetään teon vakavuus ja laatu huomioon ottaen esimerkiksi teolla toiselle aiheutettua aineellista tai taloudellista vahinkoa. Tutkinnassa voidaan myös selvittää rikollisesta teosta epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelullisten toimenpiteiden tarpeellisuudesta. (Esitutkintalaki 3:5.)

Esitutkintalain mukaan alle 18-vuotiasta tulee esitutkinnassa kohdella siten, kuin hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttää. Lisäksi on erityisesti huolehdittava siitä, ettei esitutkinnan suorittamisesta aiheudu alle 18-vuotiaalle tarpeetonta haittaa esimerkiksi koulussa. Alle 18-vuotiaisiin kohdistettavat esitutkintatoimenpiteet tulee ensisijaisesti suunnata erikseen siihen koulutettujen tutkijoiden suoritettaviksi. (Esitutkintalaki 4:7.)

Edellä kuvattiin esitutkintalaki vain valikoiduilta osin. Esitutkintalaista pyrittiin nostamaan tämän opinnäytetyön aiheeseen sidonnaiset pykälät mukaan työhön. Jonkin pykälän mahdollisesta pois jäämisestä vastaa yksi työn kirjoittaja.

Omien kokemusten, sekä esimerkiksi median luoman tilannekuvan kautta, on väistämätöntä päätyä pohtimaan, luoko alaikäisiä varten luotu ”lieventävien käytäntöjen” lainsäädäntö heille jopa kohtuuttomasti suojaa tuova, heidän syyllistyessään rikoksiin. Alaikäisiä poliisin työssä työharjoittelun aikana kohdatessa jää mielikuva, että he kokevat olevansa aikuisia, kun tekevät rikoksia, mutta piiloutuvat ikänsä taakse jäätyään kiinni. Tämä on huomattu osittain myös lainsäätäjän toimesta, ja tiettyjä muutoksia on alaikäisten asemaan tulossa. Näistä lisää pakkokeinolakia esittelevässä luvussa 3.1.3

3.1.3 Pakkokeinolaki

Pakkokeinolaissa säädetään, mitä erilaisia pakkokeinoja on olemassa, sekä edellytyksistä, joiden tulee täytyä pakkokeinojen käyttämiseksi. Pakkokeinoja voivat olla esimerkiksi ihmisen vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvia rajoituksia tai muita toimenpiteitä.

Pakkokeinoilla puututaan usein ihmisen perusoikeuksiin, joten oikeutus niihin tulee olla hyvin perusteltu. Pakkokeinojen soveltamiseksi on lakiin kirjattu samoja periaatteita, jotka on kirjattu myös poliisilakiin, poliisin toiminnan ohjaamiseksi (Pakkokeinolaki 1:2–1:4).

Alle 15-vuotiaan henkilön syyllistyessä rikolliseen tekoon, saadaan tähän tietyin edellytyksin käyttää erilaisia pakkokeinoja. Missään tilanteessa ei kuitenkaan alle 15-vuotiaan rikollisesta teosta epäillyn vapautta saa riistää, eli tätä ei saa esimerkiksi pidättää tai vangita (Pakkokeinolaki 2:5 & 2:11). Alle 15-vuotiasta ei liioin saa määrätä matkustuskieltoon, jolla niin ikään rajoitetaan pakkokeinon kohteen vapautta (Pakkokeinolaki 5:1). Viisitoista vuotta täyttänyttä, mutta alle 18-vuotiasta rikoksesta epäiltyä ei saa vangita ilman erityisen painavia syitä (Pakkokeinolaki 2:11).

Samaan aikaan kun suoritin poliisin AMK-tutkintoon kuuluvaa työharjoitteluni, järjestettiin organisaatiossa koulutusta koskien julkisuuslain muutoksia. Koulutus tapahtui osin verkossa, ja osin lähiopetuksena. Osallistuin lähiopetukseen työharjoitteluni viimeisinä viikkoina, luennon piti Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen oikeusyksikössä työskentelevä poliisitaustainen lakimies. Luennon yhteydessä sen vetäjä mainitsi tulossa olevista pakkokeinolain muutoksista, joilla myös alle 15-vuotias rikollisesta teosta epäilty voitaisiin tulevaisuudessa ottaa kiinni, jos tämä ei esimerkiksi uskottavasti kykene todistamaan henkilöllisyyttään tai muita yhteystietojaan. Tästä ei kuitenkaan tätä opinnäytettä kirjoitettaessa löytynyt varmistettua tietoa. Tästä huolimatta edellä kuvatun kaltainen muutos olisi erityisesti poliisin ammattikunnassa kuullun perusteella toivottu. Alle 15-vuotiaat herkästi yrittävät piiloutua ikänsä taakse, huolimatta kyvystään arvioida tekojensa luonnetta.

3.1.4 Hallintolaki

Hallintolaissa säädetään perusteista, joilla pyritään edistämään hyvän hallinnon toteutumista. Samoin hallintolain tarkoitus edistää ja varmistaa kansalaisen oikeusturvaa hallintolain alaisissa asioissa.

Hallintolaissa toistuvat samankaltaiset, toimintaa ohjaavat periaatteet kuin useisiin muihinkin lakeihin kirjattu. Edelleen myös hallintolakiin kirjattujen periaatteiden on tarkoitus vahvistaa viranomaisen virkatoimen kohteena olevan asemaa.

Hallintolain periaatteiden mukaan on viranomaisen kohdeltava ihmisiä tasapuolisesti, ja huolehdittava toimiensa suhteellisuudesta tavoiteltuun päämäärään nähden. Viranomaisen ei saa käyttää toimivaltaansa muuhun, kuin mitä lainsäätäjällä on tarkoittanut. (Hallintolaki 2:6.)

Hallintolaissa säädetään myös eräästä, viranomaisen kanssa asioivan kannalta erittäin oleellisesta asiasta: hyvän kielenkäytön vaatimuksesta. Laki määrää viranomaisen käyttämään selkeää ja ymmärrettävää kieltä, sekä mahdollistamaan asiakkaan käyttää tämän ymmärtämää kieltä. (Hallintolaki 2:9.)

Yleisesti ajateltuna voidaan hyvän ja ymmärrettävän kielen vaatimuksen nähdä korostuvan erityisesti lasten ja nuorten kanssa asioidessa. Edes täysi-ikäiset eivät välttämättä aina yksiselitteisesti ymmärrä niin sanottua viranomaiskieltä.

3.2 Lastensuojelun toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä

Kuten poliisin, myös lastensuojeluviranomaisen toimintaa säätelee erittäin voimakkaasti erilaiset lait. Laissa ei kuitenkaan eritellä lastensuojeluviranomaisen tekemää yhteistyötä viranomaiskohtaisesti, vaan yleisesti. Tähän opinnäytetyöhön on pyritty löytämään lainsäädännöstä nimenomaan poliisin kanssa tehtävään yhteistyöhön vaikuttavat asiat.

3.2.1 Lastensuojelulaki yleisellä tasolla

Suomalaisessa yhteiskunnassa vastuu lapsen kasvun, kehityksen ja turvallisuuden varmistamisesta on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla, tai muulla tälle määrätyllä huoltajalla. Vanhemmilla ja huoltajilla on oikeus saada toimivaltaiselta viranomaiselta tarvitsemaansa apua ja tukea, sekä viranomaisilla vastaavasti lakiin perustuva velvollisuus tarjota apua. Toimivaltaisella viranomaisella tässä yhteydessä tarkoitetaan kaikkia lasten ja nuorten parissa toimivia viranomaisia. Viranomaisen on tarjottava riittävää apua, ja riittävän varhain. Mikäli se ei ole tilanteessa riittävää, on toimijan velvollisuus ohjata perhe lastensuojelun piiriin. Niin ikään lastensuojelulla on velvollisuus tukea perheitä, tarjota näille heidän tarvitsemaansa apua kasvatuksesta ja huolenpidosta selviämiseen, ja ääritapauksissa järjestää lapselle sijoituspaikka kodin ulkopuolelle. (Lastensuojelulaki 1:2.)

Henkilökohtaisen kokemuksen pohjalta voin todeta, että lastensuojelun asiakkuus nähdään herkästi leimaavana, ja saattaa syntyä perusteeton mielikuva kyvyttömistä vanhemmista, kun kerta tarvitsevat lastensuojelun toimia. Toisaalta henkilön tai perheen joutuessa muusta kuin omasta aloitteesta lastensuojelun asiakkaaksi, saatetaan pian todeta, ettei minkäänlaisille toimille ole tarvetta. Lastenkasvatukseen kykenevätkin vanhemmat saattavat joutua yllättäviin ja vaikeisiin tilanteisiin, joissa on turvauduttava ulkopuoliseen tukeen. Vaikeisiin tilanteisiin saattavat johtaa esimerkiksi sairaudet tai erotilanne.

Tämä laki on säädetty varmistamaan suomalaisille lapsille ja nuorille turvallinen ja tasapainoinen kasvuympäristö. Lain on myös tarkoitus antaa lastensuojeluviranomaisille toimivaltaa tilanteessa, jossa lapsi on erityisen suojelun tarpeessa. (Lastensuojelulaki 1:1.)

Lastensuojelulla taas tarkoitetaan lapsi- tai perhekohtaisesti kohdennettua toimintaa, jossa tapauskohtaisesti suunnitellaan ja järjestetään kulloisessakin tilanteessa sopivia toimia, kaikkea avoimien tukitoimien, kiireellisen sijoittamisen sekä tilanteiden jälkihoidon väliltä (Lastensuojelulaki 1:3).

Oikea-aikaisesti kohdennetuilla toimilla voi olla suuri merkitys tilanteen etenemisen osalta. Jos kokonaisuudessaan perheelle tai yksittäiselle henkilölle kyetään antamaan oikeanlaista tukea oikealla hetkellä, saatetaan saavuttaa pienemillä panostuksilla parempia lopputuloksia, kuin jos toimeen ryhdytään vasta tilanteen eskaloituttua.

Kaikessa toiminnassa on ensisijaisena lähtökohtana huomioitava toimien kohteena olevan lapsen tai nuoren etu. Toiminnassa korostetaan termejä suoraan käyttämättä sekä vähimmän haitan-, että hienotunteisuuden periaatteita. (Lastensuojelulaki 1:4.)

3.2.2 Muiden toimijoiden ilmoitusvelvollisuus lastensuojelulle

Lastensuojelulaissa säädetään yhteensä 16 erikseen mainittua viranomaista ja toimijaa, joiden on laissa erikseen säädettyjen, tässä tekstissä myöhemmin esitettävien, kriteerien täytyessä ilmoitettava sosiaalihuollolle, mikäli ovat saaneet työtehtävissään tiedon lapsesta, joka on lastensuojelullisen arvion tarpeessa. Myös muilla kuin laissa erikseen mainituilla on oikeus ilmoituksen tekoon, mutta sen tekemistä ei ole säädetty laissa pakolliseksi. Yksi näistä 16:sta nimetystä viranomaisesta on poliisi, johon asiayhteyden säilyttämiseksi tässä tekstissä keskitytään. (Lastensuojelulaki 5:25.)

Kriteerit, joista yhden tulee täytyä ilmoitusvelvollisuuden syntymiseksi ovat; hoidon ja huolenpidon tarpeen, kehitystä vaarantavien olosuhteiden tai lapsen/nuoren oman käyttäytymisen aiheuttama lastensuojelun tarpeen selvittäminen. Ilmoitusvelvollisuus kumoaa salassapitosäännökset, joten niiden näennäinen käsillä olo ei poista velvollisuutta ilmoituksen tekoon. (Lastensuojelulaki 5:25.)

Ilmoitusvelvollisuuden alaisia viranomaisia on kuitenkin poliisin lisäksi useita, ja voidaan pitää tarkoituksenmukaisena mainita niistä edes jotakin. Kun aihetta ilmenee, ovat lastensuojeluilmoituksen tekemiseen velvollisia muun muassa opettajat, ja muut varhaiskasvatuksen piirissä työskentelevät henkilöt. Äitienpäivänä 2012 isänsä ja äitipuolensa aiheuttaman väkivallan seurauksena kuolleen Vilja Eerikan tapauksen jälkeen puitiin julkisuudessa paljon koulun roolia kyseisessä, sekä vastavissa tapauksissa. Varmasti juuri opettajien ja heihin rinnastettavien kynnyksellä tehdä lastensuojeluil-

moitus on entisestään madaltunut. Ja vielä, jos esimerkiksi koululta tulleen lastensuojeluilmoituksen avulla kyetään ennalta ehkäisemään yksikin Vilja Eerikan kohtaloa vastaava tapaus, voidaan systeemiä jo pitää onnistuneena.

Lastensuojeluilmoituksen voi siihen tietyissä tilanteissa velvollisen viranomaisen lisäksi tehdä myös kuka tahansa yksityinen henkilö. Esimerkiksi naapuri tai läheinen, tai jopa lapsi itse (thl.fi/lastensuojelunkasikirja). Virkansa puolesta lastensuojeluilmoituksen tekvä on velvollinen tekemään ilmoituksen nimellään, eli ilmoituksen kohde saa tietää kuka ilmoituksen on tehnyt. Sinänsä tätä ei ole tarpeen pitää ongelmallisena, usein ilmoituksen kohde pystyisi myös päättelemään ilmoituksen tekijän. Sen sijaan yksityishenkilö saa tehdä ilmoituksen nimettömänä. Näin vakavan asian vireille saattaminen ilman sen kohteen mahdollisuutta tiedostaa sen tekijää, on jokseenkin kyseenalaista. Pelko ilmoituksen kohteen reagoinnista saattaisi estää tekemästä ilmoitusta omalla nimellä, kun taas mahdollisuus tehdä se nimettömänä mahdollistaa jopa kiusantekona tehtävien, perusteettomien lastensuojeluilmoitusten tekemisen.

3.3 Poliisihallinnon sisäiset toimintaa ohjaavat säädökset

Poliisihallitus on laatinut runsaasti erilaisia ohjeita ja määräyksiä, poliisitoiminnan tueksi ja tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Usein ohjeet ja määräykset tukevat ja täsmentävät aiheesta laadittua lainsäädäntöä, jotta riskit lainsäädännön tulkinnanvaraisuuteen käytännön työssä välteään.

3.3.1 Määräys liittyen lastensuojelulain mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen

Otsikossa mainitussa määräyksessä säädetään poliisin, lastensuojeluviranomaisen ja muiden viranomaisten yhteistoiminnasta koskien lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta. Määräyksen tarkoituksena on täsmentää poliisin toimintaa koskien luvussa 3.2.2 mainittua viranomaisen ilmoitusvelvollisuutta lastensuojelulle.

Määräyksessä myös täsmennetään muiden viranomaisten, mukaan lukien lastensuojeluviranomaisten ilmoitusvelvollisuutta poliisille, mikäli tämä saa työssään tietää lapsen joutuneen rikoslain 20 luvussa säädetyn rangaistavan teon kohteeksi (POL-2020/2013/5072, 2). Rikoslain 20 luvussa säädetään seksuaalirikoksista (Rikoslaki 20).

Jotta yhteistyö olisi poliisin suunnalta tarkoituksenmukaista ja käytännöllistä, ei poliisihallitus ole antanut tarkkoja määräyksiä, miten ilmoitusvelvollisuus poliisin sekä kunnallisten lastensuojeluviranomaisten välillä konkreettisesti hoidetaan. Sen sijaan otsikon mukaisessa määräyksessä todetaan, että poliisilaitosten tulee sopia käytännön toimista lastensuojeluviranomaisten kanssa paikallisesti (POL-2020/2013/5072, 2).

Samaisessa määräyksessä todetaan lapsiin kohdistuneiden rikosten olevan tutkinnallisesti vaativia, ja korostetaan ryhmätyöskentelyn tärkeyttä. Lisäksi määräyksessä mainitaan tutkinnan siirtämisestä vastaaviin rikoksiin erityisesti perehtyneiden tutkijoiden tehtäviksi. (POL-2020/2013/5072, 2.) Lapsesta poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa lisää seuraavassa luvussa 3.3.2, jossa avataan aiheesta annettua Poliisihallituksen ohjetta.

Oman työharjoittelun myötä jäi mielikuva, että ilmoitusvelvollisuuteen suhtaudutaan vakavasti, ja niitä todella tehdään matalalla kynnyksellä. Näkemykseni mukaan poliisissa on hyvä taito nähdä nuorekin lapsen tekemän rikkomuksen taakse, sivuuttaen itse rikkomuksen laatu esimerkiksi näpistyksissä, joita voidaan yleisesti pitää lievinä. Osataan ajatella, että näpistäminen voi olla oire jostain suuremmasta, juuri esimerkiksi heikentyneistä koti- ja kasvuolosuhteista. Lastensuojeluilmoituksen tekemisellä voidaan ohjata jopa koko perhe oikean, asiantuntevan viranomaiseen avun piiriin, ja tarjota sille tukea, jota se mahdollisesti tarvitsee.

3.3.2 Lapsen kohtaaminen poliisityössä

Otsikon mukaisessa ohjeessa selostetaan laajasti erilaisissa tilanteissa sovellettavia toimintatapoja, kun poliisi kohtaa työssään lapsia. Yleisen elämäkokemuksen nojalla voitaneen todeta, että on hyvä pyrkiä laatimaan tyhjentäviä ohjeistuksia, sen koskiessa kohtaamisia yhden yhteiskunnan haavoittuvimman kohderyhmän, lasten, kanssa.

Tässä ohjeessa on kirjattuna laajasti asioita, jotka on mainittu myös luvussa 3.3.1 käsitellyssä määräyksessä. Pääallekkaisesti sisällöstä on maininta myös ohjeen kansilehdessä. Koska ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä perättäisissä luvuissa samoja asioita, käsitellään tämän luvun otsikossa mainitusta ohjeesta asioita vain niiltä osin, kuin niitä ei ole aiemmin käsitelty.

Poliisilla on siis velvollisuus olla yhteydessä lastensuojeluviranomaiseen lapsen edes mahdollisesta tarpeesta lastensuojeluun. Tilanteet voivat syntyä esimerkiksi lapsen ollessa asianomistajan rikosasiassa, syyllistynyt joko rikokseen 15–18-vuotiaana tai rikolliseen tekoon alle 15-vuotiaana. Ilmoitusvelvollisuus syntyy myös esimerkiksi kotihälytystehtävillä, vaikka tehtävän aikaan taloudessa asuvat lapset olisivat nukkumassa, tai muuten poissa kotoa. (POL-2019-34669, 12.) Rikollisen teon määritelmistä on kirjoitettu tarkemmin tämän opinnäytetyön luvussa 3.1.2.

Ohjeessa sanotaan, että lastensuojeluilmoitus tulee tehdä matalalla kynnyksellä, mutta sen voi jättää tekemättä, mikäli on täysin varmaa, että se on tarpeetonta. Ohjeistuksessa kuitenkin painotetaan, ettei esimerkiksi huoltajan vakuuttelu voi olla poliisille riittävä varmuus lapsen tilanteesta, vaan lastensuojeluviranomaista tulee akuuteissa tilanteissa vähintään konsultoida. (POL-2019-34669, 12.)

Poliisitehtävien yhteydessä ilmenevän ilmoitusvastuun toteutumisen osalta on vastuu aina poliisilla. Poliisihallitus ei ole erikseen määritellyt, tuleeko ilmoitus tehdä kirjallisesti vai suullisesti, mutta painottaa ohjeessa suullisen ilmoituksen jälkikäteisen varmentamisen saattavan olla haastavaa. Lisäksi ohjeistetaan ilmoituksen asianmukaisesta dokumentoinnista, sekä kirjaamisesta poliisin järjestelmiin, tai esimerkiksi esitutkintapöytäkirjaan. Poliisia ohjeistetaan tarvittaessa liittämään ilmoitukseen erilaista dokumentaatiota, kuten valokuvia, huomioiden kuitenkin niiden salaaminen. (POL-2019-34669, 12.)

Lastensuojeluilmoituksen tekemisen ehtona ei ole, että lapsen tulee olla syntynyt. Poliisilla on niin ikään velvollisuus ilmoituksen tekoon, jos on perustellusti syytä olettaa lapsen heti synnyttyään tuen tai suojelun tarpeessa. Ennen lapsen syntymää tehtävää lastensuojeluilmoitusta kutsutaan ennakkolliseksi lastensuojeluilmoitukseksi. Odottavan äidin ja sen myötä syntymättömän lapsen tilanteen niin vaatiessa, tekee sosiaaliviranomainen arvion avun tarpeesta. Varsinainen lastensuojelun asiakkuus alkaa kuitenkin vasta lapsen syntymän jälkeen. (POL-2019-34669, 13.)

Poliisi voi kohdata ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen johtavia tilanteita monenlaisissa yhteyksissä. Voidaan kuitenkin ajatella tyypillisen tilanteen olevan poliisin näkökulmasta perinteinen kotihälytystehtävä, jolloin joko odottavan äidin tai muun samassa taloudessa asuvan päihitteiden käyttö herättää poliisissa huolta. Ilmoituksen tekoon voi johtaa myös epäily lähisuhdeväkivalta, jolloin poliisi on virkansa puolesta velvollinen tekemään asiasta myös rikosilmoituksen. Tyhjentävää luetteloa mahdollisista ennakkolliseen lastensuojeluilmoitukseen johtavista tilanteista on kuitenkin mahdotonta tehdä.

Ennakollisten lastensuojeluilmoitusten osuutta ilmoitusten kokonaismäärästä ei eritellä, ja sen arviointi on haastavaa. Voi kuitenkin ajatella, että esimerkiksi äitiysneuvolan piiristä havahdutaan herkästi, jos tuleva äiti olisi vailla jonkinlaista tukea ennen vauvan syntymää. Tietysti myös poliisi varmasti kohtaa työssään odottavia äitejä, joiden kohdalla herää huoli vielä syntymättömästä lapsesta. Vaikka se karua onkin, katukuvassa näkee usein selkeästi raskaana olevia, joista vahva päihtymys ties millä aineilla aiheutettuna näkyy erittäin selkeästi.

Tämän luvun aiheena olevan ohjeen otsikko on jokseenkin harhaan johtava. Käsitteen lapsen kohtaaminen voi mieltää muutoinkin, kuin vain lastensuojeluilmoituksen tekemisenä. Lapsen kohtamista voi pitää erittäin haastavana tilanteena, erityisesti jos lapsi on esimerkiksi päihtynyt, tai jostain näkemästään tai kokemastaan järkyttynyt. Kyky osata toimia lasten kanssa ei ole pääsyvaatimuksena Poliisiammattikorkeakouluun, joten sitä ei automaattisesti voi poliiseilta myöskään vaatia. Lapsen kohtaamista tai käsittelyä ei myöskään ole erikseen sisällytetty poliisin peruskoulutukseen. Tästä johtuen monet poliisit saattavat kokea lasten kanssa työskentelyn, erityisesti virkauran alussa erittäin haastavaksi, jopa pelottavaksi. Lastensuojelussa työskenteleville taas lasten kanssa

työskenteleminen on luontaista, ja molemmin puolin virka-apua annettaessa, saattaa lastensuojelun työntekijän läsnäolo olla poliisille jopa tilannetta rentouttava ja helpottava tekijä.

3.3.3 Poliisin operatiivinen virka-aputoiminta

Tässä Poliisihallituksen ohjeessa käsitellään poliisin operatiivista virka-aputoimintaa, sekä edellytyksiä sen antamiselle. Ohjeesta tulee ilmi toimintatavat, joilla virka-apua pyydetään, miten siitä päätetään, sekä esimerkiksi tilanteista, joissa sen antaminen on maksullista.

Virka-apu on toimintamalli, johon turvaudutaan, kun sitä pyytänyt viranomaisella ei syystä tai toisesta kykene tälle kuuluvaa tehtävää hoitamaan. Poliisi on velvollinen antamaan virka-apua toiselle viranomaiselle, kun sen tehtäväksi säädetyn toimen suorittaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksia. Myös virka-avun pohjautuminen lakiin on edellytys sen antamiselle, ja se varmistetaan aina tehtäväkohtaisesti. (POL-2020-42250, 4–5.)

Virka-apua pyydetään aina kirjallisesti. Kiireellisen tilanteen sitä edellyttäessä, voidaan pyyntö esittää myös suullisesti, jolloin se on kuitenkin jälkikäteen vahvistettava kirjallisesti. Kirjallisesta pyynnöstä pitää tulla ilmi virka-apua pyytäneen tiedot, lakipykälät, joihin perustuen apua pyydetään, taustakuvaus, pyynnölle asetettu voimassaoloaika sekä pyytäjän laskutustiedot. Eri toimijoissa ei kaikilla virkamiehillä välttämättä ole oikeutta virka-avun pyytämiseen, ja tämäkin asia tulee aina tapauskohtaisesti varmistaa. (POL-2020-42250, 7–8.)

Poliisihallinnon sisällä virka-avun antamisesta, tai antamatta jättämisestä päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Samoin myöskään virka-apupyynnön antajaksi ei kelpaa kuka tahansa, vaan pyytäminen edellyttää siihen edellyttävää asemaa omassa organisaatiossa. (POL-2020-42250, 8–9.)

Poliisin antaessa sosiaalitoimelle virka-apua, on se lähtökohtaisesti säädetty maksulliseksi. Niin sanotuista omakustannusarvoista, joita virka-apuna annettavan toimen pyytäjältä peritään, säädetään valtion maksuperustelaisissa. (POL-2020-42250, 11.)

Sisäministeriö julkaisi ministeri Maria Ohisalón johdolla 14.10.2021 tiedotteen, jossa kerrotaan käynnistettävästä lakihankkeesta, jolla on tarkoitus tehdä lastensuojelulle sekä sosiaalitoimelle poliisin toimesta annettavasta virka-avusta maksutonta. Toimet koskevat esimerkiksi erilaisista lastensuojelulaitoksista karanteenien, ja sijoituspaikkaansa palauttamista. Lakiuudistuksen tavoitteensa on parantaa heikommassa asemassa olevien oikeuksia ja tehostaa viranomaistoimintaa, tekemättä sitä kuitenkaan poliisin lakisääteisten tehtävien hoitamisen kustannuksella. Silloinen sisäministeri Ohisalo arvioi lakiuudistuksen tulevan voimaan vuoden 2023 alusta. (intermin.fi, 130/2021.)

Sisäministeriön ajama virka-avun maksuttomuus on lähtökohtaisesti erinomainen, kun sen taustalla on ajatus varmistaa yhteiskunnan heikoimmista huolehtimista. Toteutuksesta voidaan taas olla

montaa mieltä. Erityisesti näiden niin sanottujen koulukotikarkureiden jäljestäminen nousi esiin tätä opinnäytetyötä varten tehdyssä kyselytutkimuksessa. Kyselystä ja sen tuomista vastauksista voi lukea lisää tämän opinnäytteen luvussa 7–8.

4 KIRJALLISUUSKATSAUS

Koska tässä opinnäytetyössä käsiteltävien viranomaisten toimintaa ohjaavat voimakkaasti lait ja asetukset, on aihetta käsittelevä kirjallisuus päätetty jo tekovaiheessa erottaa täysin lakia käsittelevästä luvusta. Aiheesta on kuitenkin eri asiantuntijoiden toimesta kirjoitettu lukuisia teoksia, joten myöskään niiden täydellistä sivuuttamista ei voida pitää järkevänä. Tässä luvussa esitellään valikoiduista teoksista opinnäytetyön aiheeseen liittyviä teemoja, ja näkemyksiä.

4.1 Viranomaisyhteistyö lapsen näkökulmasta

Lapsen oikeus suojeluun ja äänensä kuuluviin saamiseen häntä koskevassa asiassa on pyritty turvaamaan lastensuojelulaissa, ottaen huomioon, että lasta tukeva aikuinen ei eturistiriitojen vuoksi voi aina olla lapsen oma huoltaja. Erityisesti rikosasiassa ristiriita saattaa ilmetä esimerkiksi niin, että lapseen kohdistuneesta rikoksesta on epäiltynä hänen perheenjäsenensä. Lapselle vaikeassa ja haastavassa tilanteessa on lainsäädännöllisin keinoin pyritty varmistamaan turvallinen ja luotettava aikuinen johon lapsi voi turvata. (Heikkilä ym. 2018, 18.)

Näytön hankkiminen lasta kohdanneessa rikosasiassa on aina tärkeää, jotta lapsen etu saadaan turvattua. Lapsen tarvitseman hoidon aloittaminen mahdollisimman pian rikosprosessin kannalta tärkeän näytön hankkimisen jälkeen onkin ensiarvoista. Joskus voi kuitenkin käydä niin, että näytön hankkiminen jää toissijaiseksi, kun lapsen etu edellyttää välittömästi aloitettavia hoitotoimenpiteitä. Lapsen edunvalvojan tehtävä onkin tuoda ilmi huoli lapsesta, jottei se jää rikosprosessin etenemisen jalkoihin. Lapsen edun sitä vaatiessa, tulee arvioida rikosprosessin etenemisen mahdollisuutta ilman, että lasta esimerkiksi kuullaan ollenkaan. Parhaan arvion lapsen roolin suuruudesta tekee lääkäri, johon eri toimijoiden onkin kyettävä luottamaan. (Heikkilä ym. 2018, 177–178.)

Lapsen joutuessa osalliseksi rikosasiassa, tulee hänestä rikosprosessin asianosainen. Pääsääntöisesti poliisi, tai asiaan mahdollisesti muukin viranomainen, on asiasta tietoiseksi tullessaan velvollinen tekemään lapsesta lastensuojeluilmoituksen (Lastensuojelulaki 5:25). Ilmoituksen saadessaan ryhtyy lastensuojeluviranomainen arvioimaan lapsen tilannetta ja olosuhteita, ja hänen havaitessaan tukitoimien tarvetta tulee lapsesta myös lastensuojelun asiakas (Lastensuojelulaki 5:27).

Edellä mainitut prosessi etenevät toisistaan riippumattomina, rikosasian osalta kuitenkin kuten esitutkintalaissa alle 18-vuotiaiden osalta säädetään. Tässä opinnäytetyössä kirjoitetaan alle 18-vuotiaiden kohtelusta tarkemmin luvussa 3.1.2.

Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa edellä kuvatulla tavalla, saatetaan ajautua tilanteeseen, jossa joudutaan turvautumaan lastensuojelulain 8 & 9 luvuissa kuvattuihin sijoittamiseen tai huostaanottoon. Lapsella on oikeus tulla prosessissa kuulluksi, hieman eri tavalla riippuen hänen iästään (Lastensuojelulaki 4:20).

Lapsen osallisuudelle on asetettu erilaisia vaatimuksia ja edellytyksiä, kaikkien yhteisenä tarkoituksena taata lapsen konkreettinen oikeus osallistua häneen itseensä liittyvään päätöksentekoon. Tätä oikeutta lapselle turvaa kansallisen lainsäädännön lisäksi lukuisat kansainväliset, muun muassa YK:n velvoittavat suositukset ja sopimukset. Lapsen joutuessa tahomattaankin tilanteeseen, jossa päätetään suoraan häneen liittyvien olosuhteiden järjestämisestä, ei hänen mielipidettään voida jättää kuulematta. Lapsen osallisuudella prosessiin turvataan koko toiminnan tärkein päämäärä, lapsen edun toteutuminen. Pitää kuitenkin muistaa, että lapsen etu ei ole yksioikoinen käsite, ja sen todellisen toteutumisen turvaamiseksi joudutaan usein kuulemaan lapsen lisäksi useita eri tahojen asiantuntijoita. (Hyvärinen & Pösö. 2018, 73–75.)

Kaiken ohjeistuksen ja lainsäädännön pohjana voidaan yleisesti pitää ajatusta, ettei lapsen etu jää taka-alalle, kun kukin viranomainen yrittää erikseen toteuttaa sille säädettyä toimintavelvollisuutta. Rikosprosessin asianmukainen eteneminen on tärkeää, samoin kuin lastensuojelun tekemien toimien turvaaminen. Kuitenkin kaikkien viranomaisten tulee toiminnassaan ajatella asianosaisten, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten etua.

4.2 Lapsi rikoksen uhrina

Tieto rikoksen tapahtumisesta tuo esitutkintaviranomaiselle, kuten poliisille, velvollisuuden rikosilmoituksen laatimiseen, ja sen myötä asian laadun edellyttämällä tavalla selvittää sitä. Selvittäviin asioihin kuuluu muun muassa epäilty teko, olosuhteet, joissa sen epäillään tehdyn sekä teolla aiheutettu vahinko sekä siitä saatu hyöty. Eräiden näkemysten mukaan käsite asian laatu, edellyttää lapseen kohdistuneen rikoksen sattuessa esitutkinnan kiireellistä toteuttamista. (Ellonen & Rantaeskola. 2016, 47.)

Tiettyjen ehtojen täytyessä, on lapsella oikeus avustajaan koko rikosprosessin ajaksi. Lapsi ei vastaa avustajan käyttämisestä koituvista kuluista itse, vaan ne maksetaan täysimääräisesti valtion varoista. (Heikkilä ym. 2018, 134–135.)

Lapsen joutuessa rikoksen uhriksi, on huomioitava erityisesti puhevallan käyttö, eli kuka sitä prosessissa käyttää. Lähtökohtaisesti sitä tekee lapsen huoltaja, mutta esimerkiksi intressiristiriitojen vuoksi saattaa puhevaltaa joutua käyttämään joku muu laillinen edustaja. Koska rikoksen uhriksi joutuessaan saatetaan lapseen kohdistaa myös lastensuojelullisia toimenpiteitä, on lapsen eduista ja oikeuksista päättämässä ja niitä ajamassa useampia henkilöitä. Tilanne saattaa olla lapselle stressaava, kun tämä ei tiedä mitä asiaa kukakin ajaa. Lapsen tilannetta helpottamaan luotiin vuonna 2008 tehdyn lastensuojelulain muutoksen jälkeen ”Tandem-malliksi” kutsuttu käytäntö, jossa lapsenne edunvalvojaksi rikosasiaan määrätään henkilö, jolla on lastensuojelullinen koulutus ja työkokemus. Näin rikosasian edunvalvojaa pystyy konkreettisesti ymmärtämään, mitä lastensuojeluprosessissa kulloinkin tapahtuu. (Heikkilä ym. 2018 123–129.)

Rikosasian johdosta käytävän oikeudenkäynnin tavoitteena on oikeudenmukaisuuden vaatimuksen toteutumista. Tämän voidaan ajatella teon, sillä aiheutetun vahingon sekä siitä koituvien seuraamusten olevan oikeanlaisessa suhteessa toisiinsa. Laajemmin tämän voidaan nähdä tarkoittavan sekä uhrin, että tekijän ja molempien lähipiiriin yltäviä vaikutuksia. Ongelmana voitaneen pitää haittojen vaikutusta muihinkin kuin rikoksen tekijään. (Hirvelä. 1997, 53–54.)

Hirvelän näkemykseen liittyvä uutinen julkaistiin mtvuutiset.fi palvelussa 13.2.2022 poliisin ohjeistaneen alkuvuoden aikana lapsiin kohdistuvien rikoksien tutkijoita esimerkiksi kohtuusperusteen käyttämisestä esitutkinnan keskeyttämiseen. Uutisen mukaan vanhemman vieminen rikosprosessiin ja sen myötä oikeuteen ei läheskään aina ole lapsen edun mukaista. Julkaisuun haastateltujen asiantuntijoiden mukaan lapsen etua palvelisi rikosprosessia huomattavasti paremmin perheen saattaminen avun ja tuen piiriin. (Päivi Hannula, mtvuutiset.fi, 13.2.2022.)

4.3 Lapsi rikosentekijänä

Suomessa alle 15-vuotiaita ei tuomita tehdystä rikoksesta rangaistukseen, ja 15 täyttäneitäkin rikokseen syyllistyneitä lapsia rangaistaan aikuisia lievemmin. Syitä lievempiin seuraamuksiin voidaan ajatella olevan monia, mutta yhtenä on pidetty rikoksen tekemisen olevan osoitus lapsen vajaasta kypsyydestä, tai ymmärtämättömyydestä normeja tai lakeja kohtaan. Toisinaan on rangaistuksen määrääminen kuitenkin välttämätöntä, tällöinkin pyritään välttämään lapsen sijoittamista vankilaan, ja painotetaan lastensuojelullisia kasvatukseen keskittyviä toimenpiteitä. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 129.)

Alle 15-vuotiaisiin rikoksen tekijöihin kohdistetaan siis ainoastaan lastensuojelullisia keinoja, yli 15, mutta alle 18-vuotiaisiin rinnakkain sekä rikosoikeudellisia, että lastensuojelullisia toimenpiteitä. Huolimatta näihin toimiin johtavista syistä, on toimien tavoitteena aina lapsen edun toteutuminen. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 129.)

15–17-vuotiaille, siis jo rikosoikeudellisesti rikollisista teoistaan vastuussa oleville, on kehitetty oma rangaistusjärjestelmänsä, vakituisesti vuonna 2005 käyttöön otettu nuorisorangaistus. Rangaistuksen on ajateltu olevan ankaruudeltaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen rinnastettava, eikä rangaistukseen johtanut teko vakavuudeltaan edellytä ehdotonta vankeusrangaistusta. Nuorisorangaistusta ei myöskään sovelleta nuoriin, joilla esimerkiksi elämänhallinta on hukassa. Nuorisorangaistus on kestoltaan neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Nuorisorangaistuksen tavoitteena on nuoren saattaminen takaisin ns. yhteiskunnan normien raameihin. Sisällöltään nuorisorangaistus vastaa paljolti lastensuojelullisia toimenpiteitä. (Melander. 2015, 177–178.)

Pääsääntöisesti voidaan edellä kuvattua nuorisorangaistusta pitää huomattavasti tarkoituksenmukaisempana, kuin alaikäisen passittamista suoraan vankilaan. Yleisesti on kuitenkin ajateltu, että nuoreen kohdistettujen toimenpiteiden tarkoituksena on tämän elämänhallinnan palauttaminen, sekä mahdollisesti alkaneen rikoskierteen katkaisu riittävän ajoissa. Toisaalta on hyvä, että nuorisorangaistuksen ulkopuolelle on rajattu törkeät rikokset, erityisesti kun viime vuosina on nähty lisääntyvässä määrin nuorten usein ikätovereihin kohdistamia henkeen ja terveyteen, ja yleisesti fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuneita rikoksia.

4.4 Ankkurimallin mukainen toiminta

Ankkurimalli on perustettu huolta aiheuttavan nuoren auttamiseksi. Huolen perusteena voi olla rikosepäily, päihteiden käyttö tai jokin muu vastaava. Toiminnan tarkoituksena on tarkoitus nuorta kuuntelemalla kehittää hänen tilanteeseensa toimiva toimintamalli, jolla häntä voitaisiin auttaa. Lisäksi tapaamisissa tehdään nuorelle selväksi, minkälaisia seurauksia hänen toimillaan voi pahimmillaan olla. Ankkuritoiminta toimii sisäministeriön alaisuudessa, ja sen toiminta on jaettu yhdelletoista alueelle. (ankkuritoiminta.fi.)

Nuoren ei tarvitse päätyä ankkuritoiminnan piiriin tämän jo syyllistyttyä johonkin, tai jonkin viranomaisen ilmoittamana. Ankkuritoiminnan verkkosivujen mukaan voi nuori ottaa myös itse yhteyttä heihin, jos kokee huolta jaksamisestaan tai on muutoin haastavassa elämäntilanteessa. Eri alueiden yhteystiedot löytyvät ankkuritoiminnan sivuilta, jossa myös kerrotaan ohjelmaan osallistumisen olevan nuorelle maksutonta. Näin myöskään heikko taloudellinen tilanne ei estä avun piiriin hakeutumista. (ankkuritoiminta.fi/nuorelle.)

Nuoren muuttuneen käytöksen, tai esimerkiksi lisääntyneen ja jopa hallitsemattomaksi muuttuneen päihteiden käytön huomaan usein ensimmäisenä joku läheinen, vanhempi tai muu perheenjäsen. Ankkuritoiminnan verkkosivuilla on oma osionsa juuri läheisille, johon on koottu tiivistetysti tietoa henkilölle, joka on huolissaan läheisestään. (ankkuritoiminta.fi/laheiselle.)

4.5 Ennalta estävä toiminta

Rikosten ennalta estäminen on kirjattu poliisin tehtäväksi jo poliisilaissa (Poliisilaki 1:1). Pelkästään yksittäisellä pykälällä ei kuitenkaan voida ohjata toimintakenttää, jonka laajuutta on lähes mahdonta edes määritellä. Toiminnan tueksi ja sitä ohjaavaksi on sisäministeriön toimesta laadittu poliisin ennalta estävän työn strategia (ENSKA) vuosille 2019–2023 (intermin.fi).

Strategian laatimisen taustalla on sisäministeriö, jonka hallinnonalaan poliisin toiminta kuuluu. Strategian toimeenpanon suunnittelusta vastaa poliisihallitus, varsinaisesta toimeenpanosta kuitenkin poliisilaitokset (intermin.fi/ENSKA 2019–2023, 4). Strategiakäsikirja on laaja, ja se on jaoteltu useisiin alalukuihin, joissa kussakin painotetaan erilaisia ennalta estäväksi toiminnaksi mielletäviä toimia.

Yhtenä strategian painopisteenä on lähipoliisitoiminnan palauttaminen. Nykyisellään Suomessa on suuria poliisilaitoksia, joilla on valtavat maantieteelliset toiminta-alueet, joilla asuu runsaasti väestöä. Aiemmin, kun poliisilaitoksia oli paljon, ja toiminta-alueet vastaavasti pieniä, tunsivat poliisit alueensa asukkaat, ja poliisi koettiin helpommin lähestyttävänä. (intermin.fi/ENSKA 2019–2023, 15.)

Moniammatillinen yhteistyö, kuten esimerkiksi alaluvussa 4.4 kuvattu ankkuritoiminta on ollut kehityksen kohteena jo 1990-luvulta alkaen. Tarkoituksena on ollut kehittää toimintamalli, jossa toiminnan kohteena oleva henkilö saa tarvitsemansa tuen niin sanotusti yhdestä paikasta, eikä joudu poukkoilemaan usean eri viranomaisen luukulta toiselle. (intermin.fi/ENSKA 2019–2023, 15.)

Moniviranomaisyhteistyön yhtenä päätavoitteena voidaan pitää kohdeperheiden tai yksilöiden ongelmien syihin perehtymistä, jos se epäonnistuu ongelmien ennalta ehkäisyssä. Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena ei ole ainoastaan nuorten ongelmiin puuttuminen, vaan sen kautta saavat apua myös täysi-ikäiset ihmiset, esimerkiksi lähisuhdeväkivallan uhrit. (intermin.fi/ENSKA 2019–2023, 15–16.)

5 TILASTOKATSAUS

Poliisin ja lastensuojelun tehtävistä, sekä niiden määristä ja luonteista, on vapaasti saatavilla jonkin verran tilastotietoa. Tähän lukuun on koottu tiivistetysti tietoa saatavilla olevista tilastoista, jotka liittyvät tämän opinnäytetyön aiheeseen. Tilastojen tarkoituksena tässä opinnäytetyössä on havainnollistaa tehtäväkentän laajuutta.

5.1 Alle 18-vuotiaiden tekemät rikokset vuosina 2008–2020

Taulukko 1:ssä on esitetty vuosien 2008–2020 välisenä aikana selvitettyjen rikosten lukumäärien kehitys. Tilastossa on eritelty 0–14-vuotiaat rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolelle jäävät, sekä 15–17-vuotiaat rikosoikeudellisesti teoistaan vastuussa olevat tekijät. Taulukossa ei ole eritelty rikostyyppejä, vaan siihen on listattu kaikki rikoslain tunnusmerkistöjä täyttävät teot. Vaikka tämän opinnäytetyön tutkimusosuus on rajattu ainoastaan Espooseen, ovat tässä taulukossa esitettävät luvut valtakunnallisia.

Taulukko 1.

Vuosi	10–14-vuotiaiden tekemät rikokset	15–17-vuotiaiden tekemät rikokset	Kaikkien alaikäisten tekemät rikokset yhteensä
2008	14 702	43 529	58 231
2009	12 848	42 560	55 408
2010	12 126	44 186	56 312
2011	13 517	45 443	58 960
2012	10 233	37 267	47 500
2013	9 067	33 331	42 398
2014	8 494	31 656	40 150
2015	7 788	28 736	36 524
2016	8 069	27 535	35 604
2017	8 773	24 546	33 319
2018	7 983	23 729	31 712
2019	8 964	23 224	32 188
2020	9 904	22 626	32 530

Lähde: Tilastokeskus, stat.fi

5.2 Alle 18-vuotiaat asianomistajat vuosina 2008–2020

Taulukko 2:ssa esitetään vuosien 2008–2020 välisenä aikana rikoksen uhriksi joutuneet alaikäiset. Asianomistajat on tässäkin tilastossa jaettu ikäluokkiin 0–14 ja 15–17. Luvut sisältävät kaikkien rikostyyppien uhriksi joutuneet koko maassa valittuina ajankohtina.

Taulukko 2.

Vuosi	0–14-vuotiaat asianomistajat	15–17-vuotiaat asianomistajat	Kaikki alaikäiset asianomistajat yhteensä
2008	10 599	14 484	25 083
2009	10 695	14 373	25 068
2010	11 356	14 200	25 556
2011	12 439	15 068	27 507
2012	13 212	13 473	26 685
2013	13 202	12 991	26 193
2014	12 826	12 100	24 926
2015	13 415	11 426	24 841
2016	14 155	11 426	25 581
2017	14 565	11 362	25 927
2018	14 682	11 114	25 796
2019	17 227	11 365	28 592
2020	17 438	12 351	29 789

Lähde: Tilastokeskus, stat.fi

5.3 0–17 vuotiaista vuosina 2008–2020 tehdyt lastensuojeluilmoitukset

Taulukko 3:ssa kuvataan 0–17 vuotiaista, eli kaikista lapsista, vuosina 2008–2020 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrää. Lukuja tarkastellessa tulee ottaa huomioon 1.1.2012 voimaan astunut

lakimuutos, eri tahoille määrätystä ilmoitusvelvollisuudesta. Tämän vaikutuksesta tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrään ei kuitenkaan ole tarkkaa tietoa.

Taulukko 3.

Vuosi	Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä koko maassa
2008	50 127
2009	53 286
2010	57 766
2011	60 714
2012	64 392
2013	64 471
2014	63 707
2015	66 406
2016	69 203
2017	76 116
2018	78 875
2019	83 090
2020	84 715

Lähde: sotkanet.fi

6 TUTKIMUS

6.1 Kyselytutkimus

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen toteutustavaksi valikoitui kyselytutkimus. Kyselytutkimuksen tarkoituksena on ennalta valikoidulle kohderyhmälle, tässä tapauksessa kahdelle sosiaalityöntekijälle ja kahdelle poliisimiehelle, esittää jokaiselle samat kysymykset samassa muodossa, ja niihin saatujen vastausten pohjalta pyrkiä tekemään yleistäviä johtopäätöksiä valitusta tutkimuskysymyksestä.

Kyselylomakkeelle laadittiin viisi kysymystä, joista ensimmäinen selvitti vastaajan kokemusta tutkimusaiheen ympärillä ja kolme seuraavaa olivat tarkemmin tutkimusaihetta mukailevia. Viidentenä kysymyksenä tiedusteltiin vastaajalta muita ajatuksia liittyen tutkimusaiheeseen.

6.2 Tutkimuslupa ja kyselylomake

Poliisihallituksen antamien ohjeiden ja määräysten käyttäminen opinnäytteen teoreettisen viitekehysten lähdeaineistona, sekä kyselyn tekeminen sosiaalityöntekijöille ja poliisimiehille edellytti tutkimuslupan hakemista Poliisiammattikorkeakoululta. Virkasähköpostin käyttö kyselyn tekemiseen edellytti niin ikään tutkimuslupaa. Hakemuksen käsitteli Poliisiammattikorkeakoulun oikeusyksikön lakimies Kimmo Lehtimäki.

Kyselylomake lähetettiin ennalta sovitusti kohderyhmälle sähköpostitse. He saivat vastata siihen haluamaan ajankohtana, ja lähettää vastauksensa niin ikään sähköpostitse. Tiedustellessa vastaajien halukkuutta vastata kyselyyn, kerrottiin heille heidän vastaustensa pysyvän anonyymeinä.

Tätä opinnäytetyötä varten laaditun suunnitelman mukaisesti laadittiin kyselylomake selvittämään vastaajien kokemuksia ja näkemyksiä kohtalaisen pintapuolisesti, eikä kysymysten asettelulla vaadittu pitkiä vastauksia. Vastaajien asema heidän organisaatioissaan, sekä suuri työtaakka oli tiedossa, kun heitä pyydettiin vastaajiksi tähän kyselyyn, eikä heitä haluttu kuormittaa enempää, kuin on pakko. Jo valmiiksi kuormittavasta työstään huolimatta suostuivat jokainen vastaajista empi-mättä, kun sitä heiltä pyydettiin. Tämän kyselyn onnistumisesta suurin kiitos kuuluu heille.

6.3 Kyselyn kohderyhmä

Kyselyn kohderyhmäksi valikoitui kaksi Espoon lastensuojelussa työskentelevää sosiaaliviranomaista, sekä kaksi Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoossa työskentelevää poliisimiestä. Vastaajat ovat kaikki sellaisia, joihin olen törmännyt työtehtävien yhteydessä suorittaessani Poliisin AMK-tutkintoon kuuluvaa työharjoittelua Espoon pääpoliisiasemalla, ja päädyin pyytämään heitä

vastaajiksi, heidän ammattitaitonsa tehtyä minuun suuren vaikutuksen. Heillä kaikilla on omalta alaltaan laajaa kokemusta.

6.4 Kyselylomakkeen jakaminen ja hävittäminen

Poliisiammattikorkeakoulun myöntämän tutkimusluvan mukaisesti toimitettiin kysely vastaajille sähköpostitse, poliisin virkasähköpostia käyttäen. Myös vastaajien osalta käytettiin työ sähköpostia, koska vastaamisen voidaan katsoa liittyvän työtehtäviin, eikä heidän voitu odottaa tekevän tätä vapaa-ajaltaan. Vastaajat toimittivat vastauksensa vastaamalla sähköpostitse heille lähetettyyn kyselyyn. Kysely toimitettiin jokaiselle vastaajalle samana päivänä, luonnollisesti yksitellen. Kaikki vastaajat toimittivat vastauksensa kahden viikon kuluessa kyselyn lähettämisestä.

Koska vastaajien halukkuutta vastaamiseen selvitettiin etukäteen ennen kyselyn lähettämistä, vastasivat kaikki vastaanottajat siihen. Näin ollen vastausprosentti on 100 %, 4/4.

Vastaukset taltioitiin sähköpostista niin, ettei ulkopuolinen pysty vastaajia niistä tunnistamaan. Alkuperäiset sähköiset vastaukset hävitetään tämän opinnäytetyön valmistuttua, ja niistä tunnistamattomaan muotoon taltioidut vastaukset kuusi kuukautta tämän opinnäytetyön valmistumisesta. Paperisia vastauslomakkeita säilytetään niin, etteivät ulkopuoliset pysty pääsemään niihin käsiksi.

Koska vastaajia on vain neljä, voidaan kaikkien vastauksia referoida ilman, että tekstistä tulee liian pitkä. Jotta teksti olisi helppolukuisempaa, käytetään toisistaan erottamista edellyttävissä kohdissa lastensuojelun vastaajista nimiä lasu I ja lasu II, sekä poliisivastaajista poliisi I ja poliisi II.

7 KYSELYN TOTEUTTAMINEN

7.1 Vastaajien taustaa

Kyselyn ensimmäisenä kysymyksenä selvitettiin vastaajan virkaikää, jonka keskiarvo vastaajien osalta oli 13,62 vuotta. Tarkka virkaikä kunkin vastaajan osalta pidetään salassa, anonyyminä pysymisen varmistamiseksi. Vastaajien fyysistä ikää tai sukupuolta ei kyselyssä tiedusteltu, koska vastausten arvioinnin osalta ei sillä katsottu olevan merkitystä.

Kaikilla vastaajilla on omassa organisaatiossaan laajasti kokemusta erilaisista työtehtävistä, sekä hyvää osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta. Kuten tarkkaa virkaikää, ei myöskään tarkkoja tehtävänkuvia voida tässä opinnäytetyössä paljastaa ilman vastaajien henkilöllisyyksien mahdollista paljastumista.

Rehellisten vastausten saamisen kannalta nähtiin anonymiteetin takaaminen vastaajille tarkoituksenmukaisena jo tämän opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Toisaalta tässä kohtaa heidän tarkempi esittelynsä olisi mahdollistanut lukijalle ymmärryksen vastaajien raudanlujasta ammattitaidosta oman alansa osalta. Virkaiän esittäminen ainoastaan keskiarvona takaa kuitenkin sen, ettei siitä ole mahdollista päätellä vastaajien henkilöllisyyttä. Myöskään virka-asemaa ei pysty esittelystä päättelemään, jonka todellinen esittely myös mahdollistaisi realistisempaa arviointia vastaajien pätevydestä.

Jokaiseen vastaajan kanssa tein yhteistyötä jo ennen tämän opinnäytetyön aiheen lukkoon lyömistä, sekä sen jälkeen. He valikoituivat henkilöiksi, joita pyysin vastaajiksi osoitettuaan vahvaa ammattitaitoa, ja myös suurta mielenkiintoa ja innostusta omaa työtään kohtaan.

7.2 Varsinaiset tutkimuskysymykset

Varsinaisia kysymyksiä vastaajille esitettiin yhteensä neljä. Ne esitellään alla, väliotsikoin toisistaan eroteltuna. Kysymysten yhteydessä arvioidaan niihin saatuja vastauksia.

7.3 Tyypillinen yhteistyötä edellyttävä tehtävä

Ensimmäisenä varsinaisena kysymyksenä kysyttiin vastaajien näkemystä, että minkälainen on tyypillinen poliisin ja lastensuojelun yhteistyötä edellyttävä tehtävä. Saadut vastaukset olivat moninaisia, ja seuraavassa niistä pyritään tuomaan esiin olennaisimmat seikat paljastamatta vastaajia. Osa vastaajista mainitsi tyypilliseksi juuri omaan työnkuvaansa kuuluvan tehtävän, jonka esittäminen paljastaisi vastaajan henkilöllisyyden.

Kaikki vastaajat nostivat yleisimmäksi yhteistyötä edellyttäväksi tilanteeksi alle 18-vuotiaan epäillyn syyllistymisen rikokseen tai rikolliseen tekoon, kun lastensuojelulle varataan lakiin perustuva tilaisuus olla läsnä alaikäisen kuulustelussa. Molemmat poliisivastaajat mainitsivat tämän olevan luontaista, johtuen poliisille edellä kuvatussa tilanteessa syntyvän velvollisuuden lastensuojeluilmoituksen tekoon. Kumpikaan poliisivastaajista ei velvollisuudesta huolehtimatta väheksynyt tätä yhteistyötä. Lisäksi poliisivastaajat nostivat yhdeksi keskeiseksi yhteistyötä edellyttäväksi tilanteeksi poliisille tyypillisen ”kotikeikan”, jolla syystä tai toisesta herää huoli lapsen kasvuolosuhteista, ja poliisi tekee tästä lastensuojeluilmoituksen. Tällöin poliisilla on paras mahdollinen tieto, jota lastensuojelu oman tehtävänsä suorittamiseksi tarvitsee.

Lasu I mainitsi myös tyypilliseksi tehtäväksi Espoossa käytössä olevan Ankkuri-toiminnan, jossa pääsääntöisesti alle 15-vuotiaita rikolliseen tekoon syyllistyneitä pyritään yhteistyössä poliisin kanssa puhuttamaan, ja näin ennalta ehkäisemään tulevia tekoja.

Lasu II mainitsi myös, kuinka yhteistyöhön kuuluu keskeisesti toimia linkkinä näiden viranomaisten välillä, joskin ensimmäinen vastaaja mainitsi lastensuojelua sitovan vahvan salassapitovelvollisuuden ajoittain hankaloittavan yhteistyötä.

Omien poliisin ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvan työharjoittelun aikana saatujen kokemusten pohjalta samaistun vastaajien näkemyksiin tyypillisestä yhteistyön aloittavasta sytykkeestä. Ehdin työharjoitteluni aikana lähestymään alaikäisiä sekä välittömästi heidän jäätyään kiinni teoistaan, sekä raaimmillaan heidän vietettyään tekonsa seurauksena yön poliisivankilassa. Kuten laki säättää, tehtiin teoistaan kiinni saaduista alaikäisistä mahdollisen rikosilmoituksen lisäksi myös lastensuojeluilmoitus, ja esitutinnan yhteydessä alaikäisiä kuulemiseen varattiin lastensuojelutyöntekijälle mahdollisuus olla tilanteessa läsnä. Molemmissa edellä kuvatuissa oli yhteydenpito lastensuojelun kanssa sujuvaa.

7.4 Mikä yhteistyössä toimii hyvin

Toisena kysymyksenä vastaajilta kysyttiin, mikä heidän mielestään yhteistyössä toimii hyvin. Näissä vastauksissa oli selkeämpää eroa riippuen siitä, kumpaa viranomaista vastaaja edusti.

Molemmat lastensuojelun vastaajat mainitsivat viikoittain pidettävät viranomaispalaverit, joihin osallistuvat muun muassa poliisi ja lastensuojelu. Tiiviin aikataulun ansiosta pystyvät molemmat pitämään toisiaan ajan tasalla ajankohtaisista asioista. Lasu II kehui tätä toimintatapaa ja sen pitkää historiaa, jossa molemmat ymmärtävät toistensa organisaatiohaasteet ja toimintatavat.

Lasu I mainitsi lisäksi toimivana asiana henkilökemiat, kehuen työskentely ympäristöä mukavaksi.

Vastaaja poliisi I:n mukaan sosiaalityöntekijän läsnäolo kuulustelu- ja puhutustilanteessa saattaa lapsen näkökulmasta jopa rentouttaa muutoin jopa pelottavalta tuntuvaa tilannetta. Poliisi I korosti eri viranomaisten eri rooleja tilanteessa, jossa sosiaalitoimen päämääränä on ainoastaan lapsen edun toteutuminen. Yhteisenä päämääränä poliisi I kuitenkin korosti lapsen mahdollisesti alkamassa olevan rikoskierteen katkaisua heti alkuunsa.

Poliisi II kehui lastensuojelun hyvää tavoitettavuutta, sekä nopeaa reagointia sitä edellyttävissä tilanteissa. Hänen mukaansa sosiaalitoimen kriisipäivystyksestä saa kellonajasta huolimatta konsultaatioapua, kun poliisi sitä tarvitsee. Lisäksi poliisi II mainitsee lastensuojelun saapuvan nopeasti tapahtumapaikoille, joissa heitä tarvitaan.

Toisen poliisivastaajan näkemykseen lastensuojelun erinomaisesta tavoitettavuudesta ympäri vuorokauden on helppo samaistua. Oman työharjoitteluni aikana jouduin muutaman kerran tavoittelemaan lastensuojelua akuutissa tilanteessa yöaikaan, ja vastaus tuli aina nopeasti. Samoin vastauksia heille esitettyihin kysymyksiin tuli hyvin riippumatta kellonajasta, jolloin yhteydenotto tapahtui.

Myös mainittuihin henkilökemioihin sekä sosiaalityöntekijän pehmentävään vaikutukseen kuulustelu- ja puhutustilanteessa pystyn yhtymään. Sosiaalityöntekijä ei ole tilanteessa arvostelemassa poliisin toimintaa, vaan varmistamassa alaikäisen etujen toteutumista, sekä kartoittamassa tämän tilannetta, jos aiempaa suhdetta tähän ei ole ollut. Arvostelua saattaa moni sosiaalityöntekijän läsnäoloon tottumaton poliisi jopa pelätä, jolloin henkilökemioilla ja avoimella keskustelulla viranomaisten välillä on valtava merkitys tilanteen onnistumisen takaamiseksi.

7.5 Mitä yhteistyössä pitäisi kehittää

Kolmantena vastaajille esitettynä kysymyksenä oli tämän opinnäytetyön varsinainen tutkimuskysymys: Mitä poliisin ja lastensuojelun välisessä yhteistyössä pitäisi vastaajan näkemyksen mukaan kehittää.

Vastaaja lasu I nosti esiin ankkuritoimintaa koskien ajankäytön jakautumisen, ja sen painottuvan lapsen etua ajatelleen liikaa rikosasian ajamiseen. Vastaajan mukaan monesti tarvittaisiin useampia tapaamisia laajemmalla verkostolla, jotta yhteisellä osaamisella saadaan alkava rikoskierre heti alkuunsa katkaistua.

Vastaaja lasu II näki tiedonvaihdon parantamisen kehityskohteena, mutta painotti ongelman olevan enemmänkin lainsäädännöllinen. Vastaajan mukaan lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolaki on tietojenvaihdon suhteen erittäin tiukka.

Vastaaja poliisi I nosti kehittämiskohteeksi yhteistyön tiivistämisen. Vastaaja kertoi esimerkkitalanteeksi tapauksen, jossa poliisi edellytysten täytyessä laatii lastensuojeluilmoituksen, johon kirjaan kaikki tarpeelliset tiedot. Ilmoituksen ollessa hyvin kirjattu, ei lastensuojelu ole ilmoittajaan välttämättä ollenkaan yhteydessä. Ongelmaksi muodostuu näin vastaajan mukaan yksipuolinen kommunikointi. Poliisi ei saa koskaan tietää, miten heidän lapsesta kokemansa huoli on otettu vastaan, ja miten asia on edennyt. Lisäksi vastaaja haluaisi kuulla lastensuojelulta enemmän ja suurempaa palautetta liittyen poliisin toimiin.

Vastaaja poliisi II nosti myös ongelmaksi toiminnan yksipuolisuuden. Vastaajan mukaan toiminta on yksinkertaisimmillaan niin, että poliisi ilmoittaa ja lastensuojelu toimii. Yhtenä suurena kehityskohteena vastaaja näki myös niin sanotut hatkalaiset, eli sijoituspaikastaan karanneet lapset ja nuoret, joita poliisi virka-apupyynnön myötä etsii ja palauttaa, vain jotta he voivat karata taas uudestaan. Vastaaja korosti ongelman olevan lainsäädännöllinen, koska laki kieltää lukitsemasta sijoitettuja alaikäisiä tilaan, josta he eivät pysty karkaamaan.

Oikeastaan kaikkien vastaajien vastauksissa ja mainitsemisissa kehityskohteissa nousi jollain tapaa esiin lainsäädännölliset ongelmat. Näitä ei luonnollisesti pystytä korjaamaan viranomaistasolla,

vaan niitä tulisi viedä eteenpäin lainsäätäjän ratkaistavaksi. Kuitenkin esimerkiksi vapaampaan tiedonvaihtoon ja keskusteluun lainsäädännön sallimissa rajoissa voidaan aina pyrkiä, tekemättä toimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön muutoksia.

Vastauksissa mainitun toiminnan yksipuolisuuden tunnistan oman työharjoitteluni kenttäjaksolta. Tilanteessa, jossa sosiaalitoimelta ei edellytetä akuuttia toimintaa, rajoittuu yhteistyö todella usein ainoastaan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Yksinkertaisessa tapahtumassa jossa väärinymmärryksen vaaraa ei ole, voidaan ilmoitus tehdä jopa sähköistä lomaketta käyttäen, jolloin todellista kontaktia viranomaisten välille ei edes synny.

7.6 Avoimia kommentteja

Viimeisenä kysymyksenä vastaajille annettiin mahdollisuus muiden aiheeseen liittyvien ajatusten ja näkemysten esittämiseen. Vastauksissa korostuivat osittain samat asiat, mutta myös yksittäisiä tärkeitä asioita nostettiin esille.

Vastaajista Lasu I, sekä molemmat poliisivastaajat nostivat vielä yhdeksi kehityskohteeksi molemminpuolisen ymmärtämyksen kasvattamisen toisen toimintaa kohtaan. Poliisi I jopa ehdotti, että kunhan yhteiskunta avautuu koronarajoituksista, ja fyysisiä tapaamisia voidaan taas pitää, nämä kaksi organisaatiota pitäisivät tapaamisia, joissa yksinkertaisesti kerrotaan omasta toiminnasta toiselle. Molempien olisi toimissaan helpompi huomioida toisen organisaation tarpeet ja haasteet, jos ymmärtäisi niitä paremmin.

Vastaaja lasu I esitti samanlaisen näkemyksen, että vuosittaisilla yhteisillä tapaamisilla voitaisiin tiivistää yhteistyötä, kun molemmille avautuisi paremmin omien toimien riittävyys sekä niiden kohteena olevan lapsen, että toisen organisaation kannalta.

Poliisi II korosti tutkimuksen aiheen tärkeyttä, ja niin ikään korosti ymmärtämyksen tärkeyttä toista viranomaista kohtaan. Hän nosti esiin vaikeassa elämäntilanteessa olevan lapsen tai nuoren kanssa työskentelemisen haasteet, ja painotti erilaisten toimien oikea-aikaisuuden tärkeyttä. Tässä hän näki tärkeänä tekijänä riittävän tietojenvaihdon.

Avoimissa kommentteissa nousi esiin viranomaisten molemminpuolinen halu kehittää toimintaa, ja ymmärtää paremmin toisen toimintaa. Yleisellä tasolla voidaan ajatella, että jopa vuosikymmeniä alalla toimineen aikana on toiminta muuttunut ja kehittynyt valtavasti, joten vuorovaikutteista keskustelua todellakin tarvitaan, jotta työtään tekevät pysyvät ajan hermolla kaikkien muutosten keskellä.

8 TULOSEN ANALYSOINTI

8.1 Vastauksista

Kysely oli onnistunut, ja saaduista vastauksista välittyi vastaajien vankka kokemus aiheen ympärillä, sekä edelleen kytevä palo tehdä ja kehittää omaa työtään. Vastauksista tuli ilmi, että yhteistyö koetaan tärkeäksi, ja erityisesti kohderyhmänä olevien lasten ja nuorten haastaviin tilanteisiin puuttuminen nähtiin palkitsevana.

Vastaajat kokivat yhteistyön toimivan pääasiassa hyvin, mutta molemmat viranomaiset kokivat olevansa ajoittain tietämättömiä toisen toiminnasta. Kehityskohteena nähtiin nimenomaan tietämyksen kasvattaminen toisen viranomaisen työskentelystä.

Kehityskohteiksi mainitussa viranomaisyhteistyössä nostettiin ymmärtämyksen lisäämisen ohella lukuisia asioita, muun muassa tiedonvaihdon lisäämistä viranomaisten välillä sekä kommunikointia yleisesti toivottiin enemmän. Monia kehitysehdotuksia yhdistää niiden oleminen enemmänkin lainsäädännöllisiä ongelmia, liittyen esimerkiksi juuri tietojenvaihtoa koskevaan lainsäädäntöön. Samoin toisen poliisivastaajan esiin nostama asia, liittyen erilaisista sijoituspaikoista karkaaviin nuoriin, joita toistuvasti etsitään heidän karatessaan aina uudelleen. Laki ei mahdollista näiden nuorten pitämistä lukkojen takana, huolimatta siitä, että se ajoittain nähtäisiinkin tarpeelliseksi.

Kyselyssä viimeisenä esitetty mahdollisuus antaa vapaita kommentteja tutkimuksen aiheeseen liittyen antoi monipuolisia vastauksia. Aihe nähtiin tärkeänä, ja siihen tarttumista opinnäytetyön muodossa kiiteltiin.

Loppupäätelmänä voidaan pitää, että kehittämistä on, ja sitä myös kaivataan. Paljon vastuuta kehittämisestä on viranomaisilla itsellään, mutta lainsäädännöllisiä ongelmia tulisi viedä käsiteltäväksi lainsäätäjälle asti. Vastuuta tämän toteuttamisesta on kuitenkin vaikeaa kohdistaa kenellekään yksittäiselle taholle.

8.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Vastausprosentti tutkimuksessa oli 100, joka lähtökohtaisesti nostaisi sen luotettavuutta. Prosentti tietysti tässä tapauksessa perustuu siihen, että vastaajien halukkuutta selvitettiin jo etukäteen, eikä kyselyä lähetetty sattumanvaraisesti kenellekään.

Tutkimuksen luotettavuutta heikentää taas esimerkiksi pieni otanta, kun se tehtiin ainoastaan neljälle henkilölle. Pieni kohderyhmä oli allekirjoittaneen mielestä kuitenkin riittävä tutkimuksen tarkoitukseen nähden, kun sitä ei ole suunniteltu vietäväksi aiheen viranomaisten tietoon.

Luotettavuuteen vaikuttaa tätä tutkimusta lukevan kannalta luonnollisesti myös se, ettei hän pysty arvioimaan vastaajien pätevyyttä aiheen ympärillä. Koin sen suunnitelmaan tehdessäni kuitenkin hyväksyttäväksi seikaksi sen rinnalla, että nimettömyyden vastaajille takaamalla saan avoimempia vastauksia. Tilanteissa, jossa kyselyyn vastaajien henkilöllisyyden tuloksellinen arvailu olisi voinut onnistua, ei välttämättä olisi onnistuttu saamaan niin laadukkaita vastauksia, kuin mitä nyt nimettömänä vastatessa saatiin.

Jos nyt saatuja vastauksia haluttaisiin vahvistaa, tulisi sama kysely esittää laajemmalle kohderyhmälle. Vaihtoehtoisesti voisi saman kyselyn esittää myös tämän tutkimuksen kaltaisesti pienelle kohderyhmälle, vaihtaen ainoastaan vastaajia. Näin voitaisiin selvittää laajemmin aiheen viranomaisten näkemyksiä.

9 LOPPUPOHDINTAA

9.1 Kirjoittajan omaa pohdintaa

Poliisin ja lastensuojelun, lasten ja nuorten parissa tekemä työ on sekä monipuolista, että ajoittain myös haasteellista. Toiminnan kohteena oleva alaikäinen voi olla hyvinkin haluton ottamaan vastaan minkäänlaista tukea tai apua viranomaisilta. Silti sivusta seuranneena olen kokenut molempien viranomaisten tekevän hienoa työtä. Molempien toimia sekä ohjaa, että rajoittaa vahvasti lainsäädäntö. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen laajasti lukenut tätä lainsäädäntöä, josta on ajoittain jäänyt kuva lainsäätäjistä, joka ei täysin ymmärrä lainsäädännön soveltamista käytäntöön.

Kyselyyn saamissani vastauksissa poliisin puolelta todettiin, ettei poliisi saa välttämättä koskaan tietää miten tämän lastensuojelun piiriin saattaman alaikäisen lopulta kävi. Varmasti salassapitosäännökset jonkin verran asiaan vaikuttavat, mutta uskoisin sen olevan poliisimiehellekin palkitsevaa, jos tämä saisi kuulla nuoreen kohdistettujen toimenpiteiden onnistuneen. Tämänkaltaista olisin itsekini toivonut työharjoittelun tutkintajakson aikana, kun kohdalleni osui monia juttuja, joissa oli epäilyinä alaikäinen, tietoa miten tämän nuoren lopulta kävi.

Päätin jo tätä opinnäytetyötä suunnitellessani, että työ sekä sen tulokset jäävät vain omaan tietooni, enkä vien niitä eteenpäin asianosaisten viranomaisten tietoon niiden hyödyntämistä varten. Jos saisin nyt päättää uudestaan, päättäisin toisin. Sain todella hyviä vastauksia, ja vastaajiksi valikoituneet henkilöt ovat raudanlujia ammattilaisia omassa työssään. Koin alkuperäistä päätöstä tehdessäni, etten välttämättä ole kykenevä senkaltaisen lopputuloksen aikaansaamiseen, jota voisi todella viedä eteenpäin. Tähän ajatukseen ajauduin punnitessani aikataulujen laatimista; perheessämme tasapinoillaan kahden vuorotyötä tekevän vanhemman sekä kahden pienen lapsen hoitokuvioiden kanssa. En halunnut tietoisesti valita linjaa, jota en välttämättä kykene viemään riittävän laadukkaasti loppuun asti. Ehkä olin väärässä, ja olisin sen pystynyt tekemään.

9.2 Koronapandemian vaikutukset poliisin ja lastensuojelun työhön

Huolimatta siitä, että koronapandemia on nyt (1.5.2022) jo hiljalleen rauhoittumassa, ei yli kaksi vuotta kestäneen poikkeusajan sekä ajoittain rajujen rajoitustoimenpiteiden jättämiä jälkiä erityisesti lasten ja nuoren henkiseen jaksamiseen voi aiheesta johtuen jättää täysin tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Erityisesti Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen terveysturvallisuus osaston johtaja Mika Salminen on viime aikoina myöntänyt, että pandemian aikana olisi tullut käydä laajempaa keskustelua asetetuista rajoitustoimenpiteistä, ja moniviranomaisyhteistyönä punnita tarkasti niiden hyötyjä suhteessa niistä aiheutuviin haittoihin.

Jo ennen pandemiaa on käyty runsaasti julkista keskustelua siitä, kuinka merkittävä osa nuorista on vaarassa syrjäytyä, jollei ole jo syrjäytynyt. Lähes kaksi vuotta jatkunut etäopetus ei ainakaan ole ollut omiaan parantamaan heidän asemaansa. Lisäksi jo ennestään syrjäytyneiden tilannetta, ja mahdollisuudet päästä avun piiriin ovat vaikeutuneet, kun eivät esimerkiksi opettajat ole fyysisesti kohdanneet heitä.

Jo aiemminkin, mutta erityisesti koronapandemian aikana on mediassa ollut esillä useita, julmia ja väkivaltaisia nuorten tekemiä rikoksia; näistä näkyvimpänä ehkä niin sanottu Koskelan teinimurha. Joulukuussa 2020 kolme 16-vuotiasta teinipoikaa kohdisti ikäoveriinsa julmaa väkivaltaa aiheuttaen tämän kuoleman. Tämä on varmasti osaltaan vain jäävuoren huippu tapahtumasarjoista, joihin nuorten pandemiasta kokema ahdistus on johtanut. Yksin pandemiaa ei tietysti voi näistä julmista teoista syyttää, päävastuu teoista on kuitenkin aina tekijöillä itsellään.

Myös lastensuojelun jo ennestään raju ylikuormitus on lisääntynyt koronapandemian aikana. Osaltaan tähän on varmasti vaikuttanut uudessa ja jopa pelottavassa tilanteessa äkisti lisääntynyt, kotona yhdessä vietetty aika. Näin runsaaseen perhekeskeiseen aikaan ei monissa perheissä ole harrastusten ja töiden vuoksi ole varmastikaan totuttu, ja jo se on voinut aiheuttaa henkisen kuormituksen lisääntymistä. Näiden tekijöiden summana on perheissä voinut syntyä erilaisia yhteenottoja, ja niiden johdosta on päädytty lastensuojelun asiakkaiksi. Myös perusopetuksen siirtäminen etäopetukseen on voinut vaikuttaa tilanteeseen, yläasteikäisillä erityisesti on voinut olla jo ennestään motivaatio-ongelmia koulunkäynnin kanssa, ja etäopetus ei ole ollut omiaan sitä lisäämään. Nuori on voinut olla osallistumatta etäopetukseen ajatellen, ettei opettaja sitä kuitenkaan huomaa. Poissaolon kuitenkin huomannut opettaja on herkästi velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos kokee huolta nuoren jaksamisesta esimerkiksi lisääntyneen poissaolon johdosta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt korona-aikana erilaisia tutkimuksia pandemian vaikutuksista. Yksi näistä tutkimuksista on ollut pandemian vaikutus juuri lastensuojelun työhön. Tästä on laitoksen verkkosivuilla julkaistu erilaisia otoksia ja uutisia. (thl.fi/ koronan vaikutus lastensuojeluun. 7.12.2020.)

9.3 Mahdollisen jatkotutkimuksen tekeminen

Tätä opinnäytetyötä varten tehty kyselytutkimus kohdennettiin ainoastaan neljään vastaajaan. Kysymyksiä ei myöskään laadittu koviin laajoiksi, huomion arvoista tietysti, että se tehtiin tietoisesti. Aiheen ympärille olisi mahdollista tulevaisuudessa tehdä huomattavasti laajempi jatkotutkimus, jossa kysely tehtäisiin jopa kymmenille vastaajille kummastakin ammattikunnasta. Mahdolliseen lisätutkimukseen olisi myös tarkoituksenmukaista laatia laajempi kysymyspatteri, ja selvittää vastaajien näkemyksiä valikoiduista aiheista tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin, kuin mitä tämän opinnäytteen tutkimukseen tehtiin.

Tämän opinnäytetyön yhteydessä tehtyä kyselytutkimusta, eikä liioin sen tuomia vastauksia ja näkökulmia ole missään prosessin vaiheessa ole ollut tarkoitus viedä eteenpäin asiaan liittyvien organisaatioiden tietoon. Tietysti on mahdollista, että joku poliisia tai lastensuojelua edustava muussa yhteydessä lukee tätä opinnäytettä, mutta kirjoittaja näkökulmasta tämä tekee sen yksityishenkilönä. Kuitenkin mahdollisen jatkotutkimuksen teettäminen jopa tilaustyönä, ainakin joka tapauksessa laajemmin hyödynnettäväksi, olisi varmasti tarkoituksenmukaista. Konkreettista käytännön työtä tekevillä on usein parhaat näkemykset siitä, mitä toiminnassa tulisi kehittää. Näin oli tietysti myös tämän opinnäytetyön kyselytutkimuksesta pääteltävissä. Erityisen hienoa olisi, jos vastaava kysely ja tutkimus laajemmin toteutettuna tuottaisi niin tarkkoja ja laadukkaista vastauksia, että niistä mahdollisesti ilmeneviä lainsäädännöllisiä ongelmia voitaisiin viedä jopa lainsäätäjän käsiteltäväksi.

LÄHTEET

Ankkuritoiminta.fi (luettu 1.4.2022)

Esitutkintalaki 22.7.2011/872

Hallintolaki 6.6.20033/434

Intermin.fi/poliisin ennalta estävän työn strategia (ENSKA) 2019–2023

intermin.fi/poliisin lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle antaman virka-avun maksuttomuus lakiin. 130/2021

Lapsen edunvalvonta lastensuojelu- ja rikosprosessissa. Marjukka Heikkilä, Satu Rantaeskola ja Tuija Suikkanen-Malin, 2018. Warelia.

Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyjen tutkinta. Noora Ellonen ja Satu Rantaeskola, 2016. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat.

Lapsi rikosprosessissa, erityisesti inestien todistamisen ongelmat. Päivi Hirvelä, 1997. WSOY.

Lasten haastattelu lastensuojelussa. Sauli Hyvärinen ja Tarja Pösö, 2018. PS-kustannus.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

mtvuutiset.fi/artikkeli/kahdeksan vuotiaana murhatun Vilja Eerikan tragedia muutti poliisin työtä. Päivi Hannula, 13.2.2022 (luettu 22.2.2022)

Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jorma Kananen, 2015. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806

Poliisihallituksen määräys: Poliisin, lastensuojeluviranomaisen ja muiden viranomaisten yhteistoiminta koskien lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta. ID-1551798310, 2020/2013/5072

Poliisihallituksen ohje: Lapsi poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa. ID-19323720, POL-2019-34669

Poliisihallituksen ohje: Poliisin operatiivinen virka-aputoiminta. ID-20227614, POL-2020-42250

Poliisilaki 22.7.2011/872

Rikoslaki 19.12.1889/39

Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Sakarin Melander, 2005. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Rikosoikeus, oikeuden perusteokset. Tapio Lappi-Seppälä, Kaarlo Hakamies, Pekka Koskinen, Martti Majanen, Sakari Melander, Kimmo Nuotio, Ari-Matti Nuutila, Timo Ojala ja Ilkka Rautio, 2008. Alma Talent.

Sotkanet.fi, 0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus vuosina 2008–2020

thl.fi/web/ lastensuojelun käsikirja (luettu 29.4.2022)

thl.fi/ korona muutti sekä lasten arkea että työntekijöiden työtä lastensuojelussa (luettu 1.5.2022)

Tilastokeskus.fi/ selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt henkilöt laskentatavan, iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2008–2020

Tilastokeskus.fi/ selvitettyjen rikosten asianomistajat laskentatavan, iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2008–2020

Valtion maksuperustelaki 150/1992